

УДК 72.01

І. І. Стецюк,

Київський національний університет будівництва і архітектури

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Аналізується проблема нецілісності уявлень про феномен міста. Розкривається актуальність проблеми гармонізації міського середовища, як цілісного феномену розселення та необхідність нового теоретично-методологічного підходу до творення міського середовища та його простору, що відповідає суспільним потребам.

Ключові слова: *феномен міста, міське середовище, гармонізація, соціокультурна ситуація, взаємодія традицій та інновацій, природна і культурна екологічна криза.*

Місто характеризується загальною соціокультурною ситуацією, що охоплює соціальний світ, матеріальні та духовні умови становлення, існування, розвитку та діяльності людей, а також своєрідним (унікальним) міським середовищем — це і ландшафт, і люди, і способи їх взаємодії, і виробничі процеси, довкілля, якість життя, рівень інформаційного обміну, особлива соціальна структура. Це середовище формує відповідний соціально-психологічний тип особистості, наділений раціональністю, мобільністю, готовністю до змін, умінням поєднати власні інтереси з інтересами інших, здатністю долати труднощі існування. [3]

Тобто у процесі розвитку цивілізації міста ставали середовищем життєдіяльності для людей. Як загальна тенденція розвитку та зростання міст — прогресувало погіршення в них умов життя. Один з найбільших недоліків (проблем) міст в тому, що будучи вищим досягненням людської цивілізації, вони стають не тільки незручними, але і в значній мірі небезпечними для життя.[13] Тому гармонізація міського середовища повинна стати обов'язковою, якщо місто хоче бути збереженим.

Сьогодні відбуваються процеси глибокого переосмислення уявлень стосовно феномену міста, який потребує подальшого вивчення міських процесів середовища (ареалів розселення).

Естетичні властивості середовища, які створюються за проектним задумом, перш за все повинні бути звернені до людини - мешканця міста, глядача, "споживача" естетичних цінностей. Притаманна людині образність естетичного сприйняття міського середовища визначає потребу у гармонізації,

естетичному удосконаленні середовища на усіх рівнях, на яких людина приймає участь у його перетворенні. [12]

У сучасних умовах актуальність проблеми гармонізації (вдосконалення) міського середовища очевидна, більш того в залежності від її вирішення поставлена сама можливість повноцінного функціонування міст в майбутньому. [4]

В останні десятиліття проблемами міста почали займатися не тільки архітектори, містобудівники і урбаністи, а й соціологи і економісти, екологи і кібернетики, біологи і семіотики, політики і менеджери, філософи і методологи. В їх дослідженнях місто розглядалося з різних точок зору, що призвело до виникнення багатьох концепцій і понять про місто. На цій основі навіть виникло кілька нових наук і галузей діяльності, таких як урбаністика, соціоніка, демоекологія, аркологія, урбоекологія та інше. [8]

Наукові дослідження вплинули на уявлення архітекторів про місто, і останнім часом почали з'являтися теорії, моделі і концепції, що трактують місто: як інформаційну систему, де потоки людей і вантажів ідентифікуються з рухом інформаційних потоків; як кібернетичну систему, в якій управління міськими процесами відбувається за аналогією з комп'ютером; як семіотичну систему формування спеціальної мови міських просторових форм; як організмену природну систему; як штучну систему, тощо.

Проблема нецілісності уявлень про феномен міста має прояв у відсутності єдиної позиції у наукового товариства. Дослідники, зокрема В. Островський, Г.Лаппо, Є. Перцик, вказують на таку суперечність різноманіття знань про місто й одночасну відсутність усталеного чіткого визначення цього феномену. [1]

У монографії О. В. Бойко-Бойчук «Державне управління розвитком міста: моделі та механізми» проаналізовано сукупність класифікацій та визначень міст з погляду пошуку найбільш загальних ознак, які б охоплювали все різноманіття проявів цього феномену і слугували б підґрунтям для формування дослідницької моделі.

Тема містобудування в Україні розкривається в роботах таких вчених, як Габрієль, Н. Дьомін, Г. Фільваров, В. Нудельман, А. Осітнянко, Т. Панченко, В. Тімохін, Н. Шебек, І. Фомін, Ю. Білоконь та ін.

Радянські школи урбаністики представляють такі відомі географи й архітектори, як Авдотьєв, Н. Баранський, М. Бархін, В. Глазичев, А. Гутнов, Г. Каганов, Г. Лаппо, Є. Перцик, Ю. Пивоваров, Ю. Попков, Ю. Саушкін, Б. Светличний та ін.

Серед радянських та українських соціологів дослідженням міста займалися З. Н. Яргіна, Г. Безсокирна, Н. Победа, І. Попова, І. Прокопа,

Л.Шепотько та ін. [3]

Серед видатних зарубіжних урбаністів, які зробили свій внесок у теорію і практику містобудування згадаємо таких, як К. Доксіадіс (Греція), К. Лінч (США), Р. Мерфі (США), К. Танге (Японія), П. Велєв (Болгарія) та ін.

Ще одна з важливих проблем сьогодення – це втрата ідентичності міського середовища. Людина перестає відчувати себе частиною міста у якому живе, міське середовище стає їй чужим. Через невиконання цієї умови у міських жителів «нових районів» виникає тривожне відчуття втрати зв'язків з минулими досягненнями культури – основної умови наступності поколінь. Втрата ідентичності знаходить вираження у таких хворобливих явищах, як відчуження, відчуття «роздрібненості буття», деперсоналізація, маргіналізація, психологічна патологія, асоціальна поведінка, тощо. [6]

У світлі глобальних цивілізаційних протистоянь і викликів культура у всіх її проявах продовжує бути фундаментом національної ідентичності і самоусвідомлення. Це покликання потрібно утверджувати у суспільній свідомості.

Ідея прогресу привела до глобальної технізації всіх сторін життєдіяльності суспільства. Технічне мислення стверджує (безпідставно, необґрунтовано) безроздільне господарювання людини над Природою, її повне підпорядкування владі суспільства. Все це нагадує неорганічний світ молекул та атомних моделей та викликає у все більш технізованому, віддаленому від Природи міському світі не звільняюче враження, а, навпроти, посилює почуття відчуженості. «...люди більше не сприймають техніку як дещо звільняюче, а відчувають, що їм все більше потрібно пристосовуватися до технічного світу або навіть стають в цьому світі зайвими» [2].

Суспільство, яке втратило традиції, свою історичну пам'ять перестає розвиватися, деградує, оскільки переривається зв'язок між поколіннями. З іншої сторони, суспільство не може існувати, не змінюючись. Тому єдність інноваційності і традиційності, яка фіксується в загальнокультурному принципі наслідування та трансформації засобів культурної регуляції, є важливою передумовою соціального розвитку.

Наукова новизна полягає в розробці принципів та методів гармонізації міського середовища. Вирішення проблеми адекватності складності реального життя й моделей, що його описують, зумовлюють необхідність освоєння принципово нових підходів до дослідження та моделювання міського середовища. [1] На думку автора також дуже важливою є необхідність визначитись із такими категоріями (поняттями), як: місто, міське середовище, гармонізація (гармонія), оскільки під цими поняттями ховаються багатогранні часто нечіткі значення.

Висновки

Сьогодні аж ніяк не можна вважати, що середовище українських міських і сільських поселень задовольняє загальнокультурні вимоги, як ужиткові, так і естетичні. Головним завданням містобудування і загалом формування архітектури осель повинна стати гармонізація природного, техногенного і соціального середовищ у містах. Сучасний етап розвитку міст і сіл вимагає того, щоб гармонізувати життєдіяльність суспільства в аспекті його стосунку до природи. Першим з-посеред принципів такої гармонізації є зміна філософії життя людини і суспільства. В основу цієї філософії мають бути покладені культурні і духовні традиції і настанови на збереження соціально-екологічної цілісності середовища існування. [5]

Екологічна криза і пов'язаний з нею необоротний процес, що веде до деградації сприйняття форм культури гостро ставить проблему взаємодії природного та штучного, традицій та новацій. [2] Це ставить перед нами обов'язкову вимогу взаємопов'язаності інноваційності і традиційності (щодо культурної регуляції) та їх взаємодії з Природою.

Отже проблема, яку ми плануємо дослідити, охоплює дуже широкий обсяг наукового матеріалу, який стосується різних галузей знань та різних наук.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку це: аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду структуризації, генерації і організації міського середовища, вирішення проблем його гуманізації, реабілітації та оптимізації; формування засад нового теоретичного та конструктивного підходів щодо гармонізації міського середовища; визначення архітектурних аспектів механізму та соціокультурних закономірностей стійкого існування і гармонійної трансформації міського середовища (міста як гетерогенного ареалу розселення); формування принципів гармонізації міського середовища; характеристика, класифікація та рекомендації щодо застосування методів гармонізації.

Література

1. *Бойко-Бойчук О. В.* Державне управління розвитком міста: моделі та механізми. Монографія. – К.: ПУЛЬСАР, 2010. – 234с.
2. *Вержбицкий Ж. М.* Архитектурная культура – Санкт-Петербург: 1998.
3. *Городяненко В. Г.* Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. В. Г. Городяненка. – К.: Видавничий центр «Академія», 2003. – 560с.
4. *Гутнов А. Е., Лежава И. Г.* Будущее города – М.: Стройиздат, 1977. – 126с. (Творческая трибуна архитектора).

5. *Діда І. А.* Екологічні основи традиційної української архітектури: Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. – 332с.
6. *Каган М. С., Солонина Ю. Н.* Культурология: Учебник / Под ред. Ю. Н. Солониной, М. С. Кагана. — М.: Высшее образование, 2007. — 566 с.
7. *Посацький Б. С.* Простір міста і міська культура (на зламі 20-21ст.): Монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2007. – 208 с.
8. *Тімохін В. О.* Основи містобудування / Навч. Посібник. – К.:ІЗМН, 1996 – 216с.
9. *Тімохін В. О.* Архітектура міського розвитку. Сім книг з теорії містобудування – К.: КНУБіА, 2008. – 629с.
10. *Черкес Б. С.* Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка» 2008. – 268с.
11. *Шебек Н. М.* Гармонізація планувального розвитку міста. – К.: Основа, 2008. – 216с.: іл.
12. *Бичковська Л. С.* Економічні та естетичні передумови планування міського середовища // <http://www.nuwm.rv.ua/metods/asp/vd/v39220.doc>
13. *Земсрот К.* Картина міста в дзеркалі мінливих економічних, світоглядних і суспільно-політичних впливів // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» №674 – 2010.
14. *Стецюк І. І., Швець Є. В.* Концепція театралізованого простору, як метод поліпшення соціально-культурних умов в м. Києві // Сучасні проблеми архітектури та містобудування – Київ: КНУБА 2008 – випуск №20 – С. 80-85.

Аннотация

Анализируется проблема нецелостного представления про феномен города. Раскрывается актуальность проблемы гармонизации городской среды, как целостного феномена расселения и необходимость нового теоретико-методологического подхода к созданию городской среды и его пространства.

Annotation

The problem of non-integral representations of the phenomenon of the city is being analyzed. The urgency of the harmonization of urban environment as an integral phenomenon of settlement and the necessity of new methodological approach to the creation of the urban environment and its space that meets public needs are being revealed.